

vanja ako se to sviđa gospodinu kancelaru da dade dozvolu. Napisano u Parizu 12. kolovoza 1686. Potpisani *Bachot*».

Osim što priručnik ima format 8×15 cm i pogodan je za nošenje na kraju teksta postoje još 23 prazna lista što se smatra da je trebalo poslužiti korisniku za bilješke ili recepturu. Tako kod primjerka kojeg prezentiramo ovaj dodatak praznih stranica ispisan je podacima o lijekovima, izgleda jednim te istim rukopisom, koji se međutim mijenjao tokom godina od urednog sitnog do nemirnog, šireg i većeg pisma.

Zanimljivo bi bilo analizirati porijeklo vlasništva, koja pretpostavka se je nama nametnula čisto slučajno. Naime, 1671. g. kao službenik tadanje venecijanske administracije doselio je Pietro Bonicelli u Veli Lošinj na o. Lošinju inače rođen u Bergamu. Sin Gregorio i unuk Pietro bili su liječnici. Dapače smatra se kako je ovaj posljednji bio kirurg¹ a čija je originalna diploma o završetku studija medicine u Padovi 1761. g. do danas sačuvana².

Kuća obitelji pok. D. Baričević koja je u posjedu priručnika, bila je vlasništvo Bonicelli-evih. O tome su sačuvani podaci, ali i na cisterni kuće vidi se oznaka »G. B. 1758« oznake vlasnika (Gašpar) brata liječnika Gregoria Bonicelli. Mi vjerujemo da je i priručnik kao i kuću moguće vezati uz liječničku obitelj Bonicelli.

Izvori i literatura

¹ Šustić, V., Pregled razvoja kirurške službe na otoku Lošinju, *Medicina*, 1965, 2, 104.
— ² U vlasništvu kap. Maria Martinolića, Mali Lošinj.

A MEDICAL (PHARMACEUTICAL) BOOK DATED 1702

Vladimir ŠUSTIĆ

THE AUTHOR GIVES A BRIEF RETROSPECTIVE RE-EXAMINATION OF A VERY interesting Hind medical (pharmaceutical) book dated 1702, which was dedicated to the »illustrious gentleman Gio. Batista Silvestrini.«

The introduction of this book was written by Bachot, »leader of the medical university in Paris and the King's physician«, and is dated 12th August 1686, in Paris.

Besides descriptions of various diseases, there are a large number of medical prescriptions and how to prepare many well-known medicines of that time »which were obtained by request of the gracious Lady Foquet«.

DEVET DECENIJA OD JEDNE ZANIMLJIVE NAREDBE

Miodrag RADOSAVLJEVIĆ
Dimitrije ĐULIĆ

BOLEST NE DOLAZI SAMA OD SEBE, ONA JE UGLAVNOM POSLEDICA siromaštva, ekonomske i higijenske zaostalosti. Srpski narod je umirao od raznih bolesti više nego drugi narodi. Posledica minulih ratova i velikih epidemija su već i inače iznemogli i bolesni narod uništavale, a nije bilo ni lekara ni neke organizovane pomoći. Zahvaljujući svojoj vitalnosti srpski narod nisu mogli da unište ni fizički ni telesni naponi. Upornost da se iz ničeg stvori nešto, u doba kada su drugi narodi već imali organizovane bolnice sa lekarskim kadrom, daje sliku napredne želje ondašnjih vlasti Srbije da stvori organizovanu i »uređenu sanitetsku struku o čuvanju narodnog zdravlja«.

Jedan podatak najbolje ilustruje kakvo je stanje bilo u tadašnjoj Srbiji. »Mnoštvo naroda propalo je u ratu, nešto izginulo, nešto pomrlo, jedan deo stanovništva bio se iselio preko Save i Dunava, a mnogi su se još nalazili po zbegovima po planinama. Zemlju, koja i inače nije bila mnogo naseljena, niti je mogla mnogo prihoda davati, a pored toga i u ratu bila opustošena, trebalo je sada naseliti, te pojačati njenu privrednu i poresku snagu, a na pojačavanje populacije nije se moglo ni misliti, ako stanovništvu ne bi bila zajemčena bezbednost«¹.

U tom vremenu iscrpljenoj i ojađenoj Srbiji bio je neophodan podmladak, te je svako dete i svaki izlečeni, bila velika dobit za državu, pa je i ova naredba bila u tom smislu donesena. Od posebnog je interesa tekst, o broju lekara i babica na određen broj stanovnika.

Jedan od sačuvanih podataka o ustrojstvu sanitetske službe u Čupriji govori da je tadašnja vlast u Srbiji vodila stalnu brigu o narodnom zdravlju.

Pre tačno devedeset godina, uz Zakon o uređenju sanitetske struke i čuvanju zdravlja 1881, godine, u nizu ostalih mera na zaštiti narodnog zdravlja, doneta je i ova Naredba²:

a) Feste Verpflichtung einer jeden Gemeinde, dass sie im Verhältnis zu ihrer Einwohnerschaft eine bestimmte Anzahl von Ärzten bzw. Hebammen halten muss;

b) Die Verpflichtung galt progressiv: Gemeinden mit 10 000 Einwohnern mussten einen Arzt beschäftigen, mit 2 000 schon drei, aber mit 3 000 Einwohnern sogar fünf Ärzte;

c) Jede Gemeinde mit 5 000 Einwohnern musste eine Hebamme haben; in den Städten aber, die in Vierteln eingeteilt waren, gehörte eine Hebamme zu einem jeden Viertel;

d) Es waren Verpflichtungen der Gemeinde und der Bürger auch hinsichtlich der Vertragsschließung mit Ärzten und Hebammen klar vorgesehen und festgestellt worden.

Gerade über das Nichteinhalten der Vertragsverpflichtungen bestehen einige interessante Dokumente über Gerichtsverfahren zwischen Ärzten bzw. Hebammen und den Gemeinden. Es muss aber hervorgehoben werden, dass höhere Behörden — Kreisvortstehung und Ministerium — immer die Interesse der Sanitätsarbeiter verteidigte, dh. es wurde damit eigentlich der Sinn des Gesetzes geschützt.

PROBLEMI ZDRAVSTVENE KULTURE U ČASOPISU ACTA HISTORICA MEDICINAE PHARMACIAE VETERINAE U TOKU DECENIJE IZLAŽENJA*

Srebrica KNEŽEVIĆ

ZADOVOLJSTVO I PONOS I PORED NEOPHODNE MERE SAMOKRITIČNOSTI mora obuzeti sve one, koji su, pre više od sedamnaest godina¹ radili na osnivanju Jugoslovenskog društva za istoriju medicine, farmacije i veterinarstva² (koje je posle Druge redovne skupštine 1962. godine preraslo u Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, koji naziv društvo i danas nosi), i još tada pokrenuli ideju o izdavanju reprezentativnog časopisa, koji će izrazitom problematikom, steći zavidnu reputaciju, kako u zemlji, tako i u inostranstvu.

Od entuzijasta koji su se interesovali za zdravstvene prilike u prošlosti, pretežno lekara, farmaceuta i veterinarara, pored istaknutih arhivista, istoričara, etnologa i bibliotekara, koji su se okupili radi saradnje na zajedničkom polju, stvoreno je aktivno jezgro čije su delatnosti bile raznovrsne a rezultati u znatnom usponu. Analizom problematike koja je zahvaćena desetogodišnjim izlaženjem časopisa »Acta historica medicinae pharmaciae veterinae«, bez preterivanja konstatovaće svi oni koji su bliski časopisu, kao i oni kojima su Acta bliska, i koji vrlo dobro znaju šta im je i koliko časopis značio, da su upravo Acta najveća aktivnost Društva do koje je, s pravom, Društvu najviše i stalo.

Polazeći od materijalnih činjenica kao što su: desetogodišnji period, u kome je izdato 14 svezaka, broj od oko 220 članaka uz saradnju istog tolikog broja autora, na oko 2400 stranica, formata osmine veoma originalne ugledne opreme, sa rezimeima sadržaja na četiri strana jezika, ako izvršimo objektivnu analizu, uzimajući u obzir i povoljna i nepovoljna mišljenja o problemima tretiranim na njegovim stranicama, moramo priznati da je časopis obrađivao niz najznačajnijih pitanja zahvatajući ih veoma široko. Časopis je pokrenuo i oživeo pojedinačni rad koordinišući ih u zajednička nastojanja, koja su, s vremena na vreme, baveći se određenim temama, davala odgovore na postavljena pitanja (higijena stanovanja, istorijat naših lečilišta, doprinos Vojvodine, Istre, Bosne i Hercegovine zdravstvenoj kulturi, ili, kao što je to slučaj sa poslednjom sveskom³ u kojoj je obrađen doprinos jugoslovenskih naroda opštoj zdravstvenoj kulturi). Već u prvom broju izrikom se stavlja do znanja da se štampaju samo oni radovi, koji do tada nigde nisu objavljeni a da radovi treba

* Uz saglasnost pisca preštampano iz časopisa »Arhiv za istoriju zdravstvene kulture Srbije«, 1971, I, 1, 77-87.